การพัฒนาระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ แผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน

The Development of Nursing Service System for new Tuberculosis in Outpatient Department at Sawangdaendin Crownprince Hospital

วราพร ยั่งยืนนาน, วิลาสินี นิสีดา, ศิริพร หล้ามงคล
Varaporn Yungyeunnan, Wilasinee Niseeda, Siriporn Lamongkhon
โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน
tooktic_06@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่แผนกผู้ป่วยนอกและประเมินความพึงพอใจของบุคลากรทีมดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ต่อระบบบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ 1 เมษายน 2561 – 31 กรกฎาคม 2561 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 1)แผนภูมิขั้นตอนการบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่และคู่มือการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ 2) แบบสังเกตการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพ และแบบแสดงความคิดเห็นของทีมสหวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างคือ ทีมสหวิชาชีพ จำนวน 35 คน และผู้ป่วยสงสัยวัณโรคปอดรายใหม่ จำนวน 139 คน พบว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีการใช้หลักการส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพในการพัฒนาระบบทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาอุปสรรคและการจัดทำแผนภูมิขั้นตอนบริการและคู่มือการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ เมื่อนำระบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการดูแลผู้ป่วย พบว่ามีผู้ป่วยที่ผลเอกซเรย์เข้าได้กับวัณโรคปอดจำนวน 18 คน ร้อยละ 12.94 ในจำนวนนี้มีผู้ป่วยผลตรวจเสมหะเป็นบวกจำนวน 15 คน ร้อยละ 9.35 ด้านผู้ให้บริการพบว่า การปฏิบัติตามแผนภูมิระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องปฏิบัติได้ถูกต้องที่ร้อยละ 96.00 3) ด้านความพึงพอใจของทีมสหวิชาชีพต่อระบบที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมด้านเนื้อหา มีความชัดเจน ร้อยละ 72.00 ด้านความสะดวกในการนำไปใช้ ร้อยละ 72.60 ด้านความเหมาะสมกับการปฏิบัติในหน่วยงานร้อยละ 71.40 และด้านสามารถนำไปใช้ได้ในสถานการณ์จริง ร้อยละ 72.00

คำสำคัญ : ระบบบริการพยาบาล, ผู้ป่วยวัณโรค

Abstract

This research was conducted for developing nursing care services for new cases Tuberculosis (TB) and investigated satisfaction of nursing care service team to develop nursing care system at Sawangdaendin Crown Prince Hospital. This study was performed during April 1, to July 31., 2018 The research tools composed of 2 main parts. There were of 1) the work flow of nursing care services and patient care manual for new TB case. 2) The performance observation records of nursing care service team and the health care providers' perspectives. The respondents were 35 members of nursing care service team and 139 suspect TB patients. The results of developed system during the operation phase we identified 18 patients (12.94%) were X-Ray positive with TB sign and 15 out of 18 patients (9.35%) were positive sputum AFB. While, nursing care service team revealed that the accuracy to follow the work flow approximately 96.00%. The satisfaction of nursing care service team was divided into each aspect accordingly, content precisely approximately 72.00%, easy to work approximately 72.60%, proper for apply approximately 71.40%, and the efficiently apply as the real situation approximately 72.00%.

Keyword: Nursing Care Service System, Tuberculosis patient

บทนำ

วัณโรคเป็นโรคติดต่อร้ายแรงและเป็นโรคอุบัติซ้ำที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่ออัตราป่วยและอัตราตายของหลายประเทศทั่วโลก องค์การอนามัยโลกรายงานว่ามีผู้ป่วยวัณโรคทั่วโลก 10.4 ล้านราย (สำนักวัณโรคกรมควบคุมโรค, 2560) เป็นผู้ป่วยรายใหม่ 6.3 ล้านรายและพบว่าผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ดื้อยา 600,000 ราย ซึ่งองค์การอนามัยโลก ได้จัดให้ประเทศไทยเป็น 1 ใน 14 ประเทศที่มีปัญหาวัณโรครุนแรงระดับโลก ทั้งวัณโรคทั่วไป วัณโรคและเอดส์ วัณโรคดื้อยาหลายขนาน โดยในแต่ละปีคาดการณ์ว่าประเทศไทยจะมีผู้ป่วยวัณโรคเพิ่มขึ้นถึง 120,000 รายต่อปี ขณะที่ปัญหาวัณโรคดื้อยาหลายขนานจะพบปีละ 2,200 รายและมีผู้เสียชีวิตเฉลี่ยปีละ 12,000 ราย (สำนักวัณโรคกรมควบคุมโรค, 2560) วัณโรคยังเป็นปัญหาสำคัญเช่นเดียวกันกับระดับประเทศโดยในปี พ.ศ. 2558, 2559 และ 2560 มีผู้ป่วยวัณโรคจำนวน 701, 1,063 และ1,030 ราย รักษาหาย 621, 901 และ 634 ราย เสียชีวิตจำนวน 32, 47 และ 60 ราย (สำนักสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร, 2561)

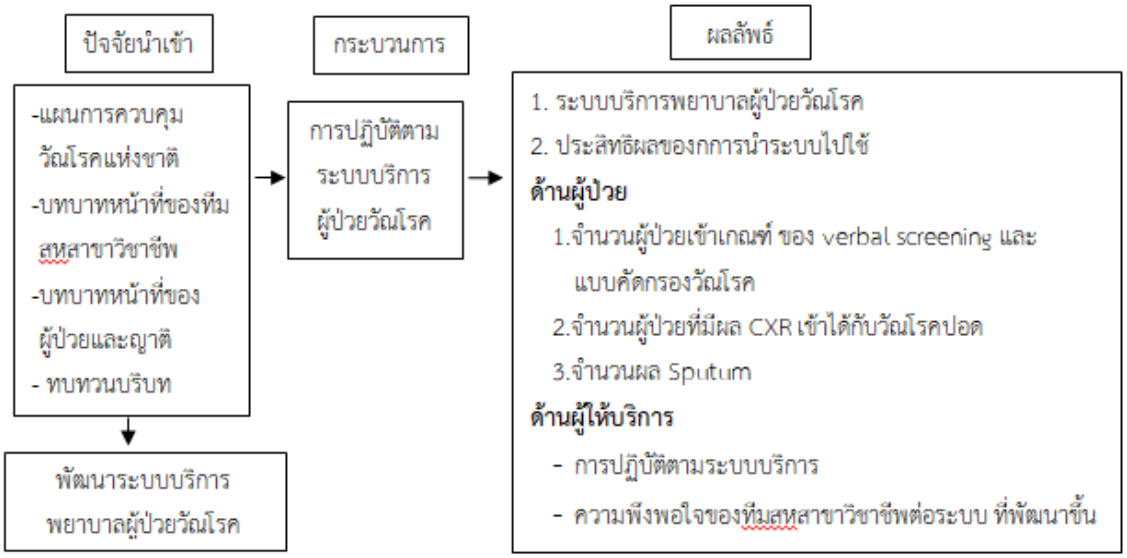
สำหรับอำเภอสว่างแดนดินในปี พ.ศ. 2558, 2559 และ 2560 มีผู้ป่วยวัณโรคจำนวน 141, 161 และ162 ราย รักษาหาย 105, 131 และ 91 รายเสียชีวิต 8, 11 และ 11 รายเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา 139,690.98, 136,763.91 และ 130,588.50 บาท (โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน, 2561) ซึ่งมีแนวโน้มผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และเสียค่าใช้จ่ายสูง โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน ได้มีการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยวัณโรคหลายวิธี ทั้งการจัดระบบบริการ คลินิกวัณโรคเป็น One Stop Service ดูแลโดยทีมสหวิชาชีพ มาตั้งแต่ปี 2558 แต่พบว่า การดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่และที่สงสัยว่าเป็นวัณโรคปอดยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจน ทำให้เกิดการวินิจฉัยล่าช้า มีการแพร่กระจายเชื้อเนื่องจากการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อยังไม่ดีพอ โดยเฉพาะการแยกโซนผู้ป่วยเนื่องจากสถานที่ยังไม่เหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาครั้งนี้เพื่อพัฒนาระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน โดยใช้ทฤษฎีระบบ (System theory) และแนวคิดการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการดูแลผู้ป่วย วัณโรคปอดรายใหม่ โดยมีการจัดทำระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดินขึ้น ส่งผลให้การดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่แผนกผู้ป่วยนอก
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของบุคลากรทีมดูแลผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ต่อระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ที่แผนกผู้ป่วยนอก

กรอบแนวคิด

การพัฒนาระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ โดยใช้ทฤษฎีระบบ (System theory) และแนวคิดการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ โดยมีการจัดทำ โดยศึกษาจาก ธารารัตน์ สัจจา และกัลยาณี นาคฤทธิ์ นำมาปรับตามระบบบริบทของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน ดังนี้

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีระบบ และการมีส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพ ที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ ที่มารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอก โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่เมษายน 2561 ถึง กรกฎาคม 2561

กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ป่วยที่เข้าเกณฑ์สงสัยวัณโรคปอดในช่วงเวลาที่ศึกษาที่มีประวัติข้อใดข้อหนึ่งใน 2 ข้อ ดังนี้ ไอทุกวันมากกว่า 2 สัปดาห์ หรือไอเป็นเลือดใน 1 เดือนที่ผ่านมาจำนวน 139 คน 2) บุคลากรสุขภาพที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดินตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ประกอบด้วยแพทย์ จำนวน 6 คน พยาบาล 10 คน เจ้าหน้าที่งานชันสูตร 2 คน เภสัชกร 2 คน เจ้าหน้าที่งานรังสีวินิจฉัย 3 คนเจ้าหน้าที่ห้องบัตร 7 คน เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ 2 คน ผู้ช่วยเหลือคนไข้ 3 คน รวมทั้งหมด 35 คน

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มี 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยคือระบบบริการพยาบาลวัณโรคปอดรายใหม่ ซึ่งพัฒนามาจากการระดมสมองของทีมสหวิชาชีพและการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ 1)แผนภูมิขั้นตอนการบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ 2) คู่มือการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ แผนกผู้ป่วยนอก

ประเภทที่ 2)เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1)แบบ Verbal Screening 2 คำถาม 2)แบบคัดกรองผู้ป่วยวัณโรคปอดซึ่งพัฒนามาจากแบบคัดกรองผู้ป่วยวัณโรคสำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค (สำนักวัณโรคกรมควบคุมโรค , 2560) 3)แบบสังเกตการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยดำเนินการภายหลังได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จากนั้นผู้วิจัยชี้แจงต่อทีมสหวิชาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระบบการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดและผู้ร่วมวิจัยให้ทราบถึงวัตถุประสงค์การวิจัย การดำเนินการวิจัย ข้อมูลที่ได้จะใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น การเข้าร่วมการวิจัยนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจมีสิทธิ์ที่จะถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาในระหว่างการวิจัยและไม่มีผลใดๆ ต่อบริการสุขภาพ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

การดำเนินการ

1) ขั้นวิเคราะห์สถานการณ์ ได้ประชุมบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคซึ่งประกอบด้วย ทีมสหวิชาชีพ คือแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่งานชันสูตร เภสัชกร เจ้าหน้าที่รังสีวินิจฉัย เจ้าหน้าที่ห้องบัตร โดยวิเคราะห์ถึงอุบัติการณ์ที่เกิดขึ้น ปัญหาอุปสรรคและสิ่งที่จะพัฒนาต่อไป

2) ขั้นดำเนินการ แบ่งเป็น 2 ระยะ

2.1) ระยะก่อนการดำเนินการแบ่งออกเป็น 1)ผู้วิจัยร่วมกับบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนภูมิขั้นตอนการบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ ให้ครอบคลุมทุกกระบวนการตั้งแต่ผู้ป่วยมารับบริการ เริ่มแรกที่โรงพยาบาลจนกลับบ้าน โดยการกำหนดเป็นแผนภูมิในการปฏิบัติงาน 2) จัดทำคู่มือการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่แผนกผู้ป่วยนอก โดยสืบค้นหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบ

2.2) ระยะดำเนินการ 1)ผู้วิจัยและทีมพัฒนาได้ชี้แจงแผนภูมิขั้นตอนการบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ให้บุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้อง ก่อนนำไปใช้ โดยมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญและความจำเป็นในการใช้แผนภูมิขั้นตอนการบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอด โดยให้โอกาสซักถามกรณีที่มีความสงสัยและมอบคู่มือการบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงาน 2)นำแผนภูมิขั้นตอนการบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ ลงสู่การทดลองปฏิบัติตั้งแต่วันที่ 1 พ.ค. 61 3) นำคู่มือการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน ไปทดลองใช้ เมื่อวันที่ 1 พ.ค. 61 4) หลังปฏิบัติตามระบบนาน 1 เดือน ทีมวิจัยและทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องได้ทบทวนระบบ ประเมินผลการนำระบบไปใช้และแก้ไขปรับปรุง หลังจากนั้นนำระบบที่ปรับปรุงแล้วมาทดลองใช้กับผู้ป่วยต่อไปอีกจนถึงวันที่ 31 ก.ค.61 และแจกแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรสุขภาพต่อการใช้ระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ไปใช้แล้วรวบรวมปัญหา อุปสรรคในการนำไปใช้และนำมาแก้ไขปรับปรุงให้มีความชัดเจนและเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง หลังจากนั้นผู้วิจัยจัดพิมพ์คู่มือการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ แผนกผู้ป่วยนอกเพื่อใช้เป็นคู่มือสำหรับใช้

ในโรงพยาบาลต่อไป 5)นำแบบสังเกตการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องมาใช้ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เป็นลักษณะประเมินรายการ(check list) กิจกรรมตามแผนภูมิขั้นตอนบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่

3) ขั้นประเมินผลการทดลอง ผู้วิจัยได้ประเมินผลการนำระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ไปใช้ โดยประเมินผล 2 ด้าน คือ 1)ด้านผู้ป่วย ได้แก่ จำนวนผู้ป่วยที่เข้าเกณฑ์สงสัยวัณโรค จำนวนผู้ป่วยที่มีผล CXR ที่เข้าได้กับวัณโรคปอด จำนวนผล Sputum AFB เป็นบวก จำนวนผล Sputum AFB เป็นลบ 2)ด้านผู้ให้บริการ ได้แก่ ประเมินผลการปฏิบัติตามระบบบริการผู้ป่วย วัณโรคปอดรายใหม่ทีพัฒนาขึ้นของบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้องประเมินความคิดเห็นบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระบบบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ โดยประเมินผลหลังการใช้ระบบ 3 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาคือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ศึกษา

2) ข้อมูลแบบสังเกตการปฏิบัติงานของทีมสุขภาพที่เกี่ยวข้อง

3) ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ต่อระบบบริการที่พัฒนาขึ้นใหม่

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ขั้นวิเคราะห์สถานการณ์

ทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน ได้ประชุมวิเคราะห์สถานการณ์เดิมที่เคยปฏิบัติพบว่า

1) มีผู้ป่วยไม่ได้ผ่านการคัดกรองและมานั่งรอรับบริการร่วมกับผู้ป่วยอื่น 1 ครั้ง ได้รับการวินิจฉัยล่าช้าใช้เวลาในการรอรับบริการนานทำให้มีโอกาสแพร่กระจายเชื้อให้คนรอบข้างสูงมาก

2) ระบบบริการพยาบาลเดิมที่ปฏิบัติอยู่ พบว่าระบบเดิมไม่ชัดเจน ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลของทีมสหวิชาชีพ แต่ละวิชาชีพ ต่างคนต่างทำหน้าที่ในส่วนของตัวเอง มีเป้าหมายไปคนละอย่างตามภาระหน้าที่เฉพาะวิชาชีพ ไม่มีการกำหนดผลลัพธ์ร่วมกัน

3) สถานที่ที่จัดเป็นโซนแยกโรคยังไม่เหมาะสม ว ทำให้มีโอกาสแพร่กระจายเชื้อให้คนรอบข้างสูงมาก 4)พยาบาลจุดคัดกรอง ทำการคัดกรองตามประสบการณ์เดิม แนวปฏิบัติการคัดกรองไม่ชัดเจน

ระยะที่ 2 ขั้นดำเนินการแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยและทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องได้ประชุมทำการระดมสมองทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและพิจารณานำระบบการดูแลผู้ป่วยวัณโรคของสำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (สำนักวัณโรคกรมควบคุมโรค, 2561) มาปรับปรุงให้เข้ากับบริบทของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดินดังนี้

1) จัดทำแผนภูมิขั้นตอนการบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ออกมาทดลองใช้ซึ่งมีความเชื่อมโยงภารกิจแต่ละวิชาชีพและหน่วยงาน

2) จัดสถานที่เพื่อใช้เป็นโซนแยกโรค โดยให้อยู่ห่างจากห้องตรวจโรคอื่นๆ มีอากาศถ่ายเทสะดวกและจัดพัดลม เพื่อปรับทิศทางลมจากผู้ให้บริการไปหาผู้รับบริการ

3) จัดทำคู่มือการบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ ที่กำหนดภารกิจของวิชาชีพต่างๆ ไว้ชัดเจน

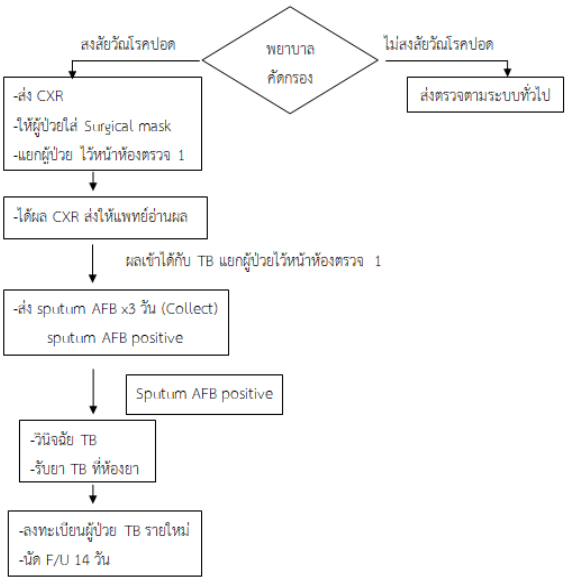
4) นำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ของสำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขมาใช้

5) จัดหาอุปกรณ์ PPE มาไว้ใช้ให้พอเพียง

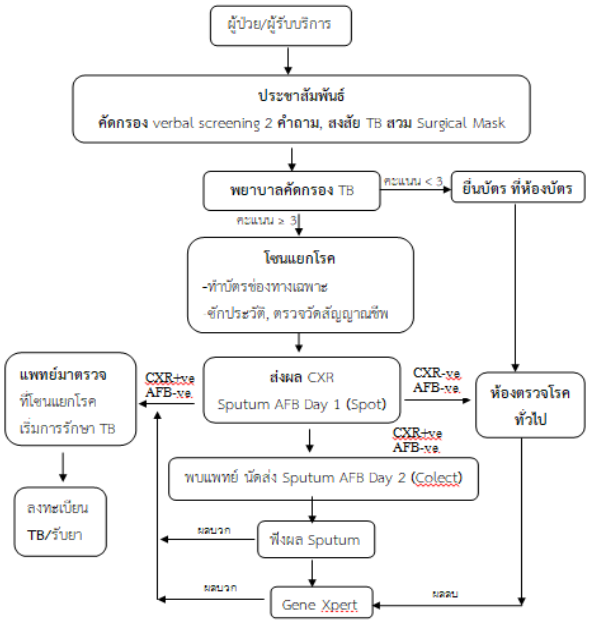
6) แจ้งผู้เกี่ยวทราบและเริ่มใช้ระบบใหม่วันที่ 1 พฤษภาคม 2561 ถึง 31 กรกฎาคม 2561 ตามแผนภูมิขั้นตอนการบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิขั้นตอนการบริการผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่แผนกผู้ป่วยนอก แบบเก่า และ แบบใหม่

แบบเก่า

แบบใหม่

เมื่อครบ 1 เดือน ได้ประชุมทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอีกครั้ง เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาและปัญหาอุปสรรค พบว่าในการคัดกรองที่จุดประชาสัมพันธ์นั้น ไม่มีแบบ verbal screening 2 คำถาม ทำให้การใช้คำถามไม่เหมือนกันทุกครั้ง เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหลายคน จึงได้ปรับปรุงให้มีการจัดทำ verbal screening 2 คำถามและนำมาใช้ นอกจากนี้ยังพบว่ามีผู้ป่วยไม่ผ่านระบบการคัดกรองที่กำหนดไว้ 1 ราย ซึ่งเป็นผู้ป่วยรถนอน เนื่องจากไม่สามารถทำให้ผู้ป่วยแจ้งประวัติได้ว่ามีอาการไอเรื้อรังมากกว่า 2 สัปดาห์ ผู้ป่วยจึงได้รับบริการตามระบบเร่งด่วนแบบรถนอนทั่วไป ไม่ได้สวม surgical mask และไม่ได้แยกโซนตั้งแต่แรก จึงได้สะท้อนข้อมูลกลับมาที่พยาบาลจุดคัดกรองอีกครั้งเพื่อดำเนินการตามระบบ

ระยะที่ 3 ขั้นประเมินผล

หลังเสร็จสิ้นการดำเนินการครบ 3 เดือนแล้ว ได้ประเมินผลลัพธ์ของการนำระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดินมาใช้และประเมินผลใช้ระบบบริการพยาบาลวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดและประเมินความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามระบบของทีมสหสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ผลลัพธ์ด้านผู้ป่วยเชิงปริมาณ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของผู้ป่วยในช่วงดำเนินการปฏิบัติตามระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอด

	N = 139	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนผู้ป่วยที่เข้าเกณฑ์ฯ	139	
จำนวนผู้ป่วยผล CXR ปกติ	103	74.10
จำนวนผู้ป่วยที่ผล CXR เข้าได้กับวัณโรคปอด	18	12.94
จำนวนผู้ป่วยผลSputum AFB เป็นบวก	15	9.35
จำนวนผู้ป่วยผลS Sputum AFBเป็นลบ	3	2.16

จากตารางพบว่า ผู้ป่วยเข้าเกณฑ์สงสัยวัณโรคปอด จำนวน 139 คนเป็นผู้ป่วยที่ผล CXR เข้าได้กับ วัณโรคปอด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.94 ในจำนวนนี้ มีผู้ป่วยผล Sputum AFB เป็นบวก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 9.35 และจำนวนผู้ป่วยผล Sputum AFB เป็นลบจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.16 ทั้งนี้ หลังจากมีการพัฒนาระบบใหม่ ทำให้มีอุบัติการณ์ pt สงสัยTBหลุดไม่นั่งปนกับ pt อื่น เหลือเพียง 1 ราย เมื่อมีการแยกโซนผู้ป่วยทำให้การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อทั้งในจุดนั่งรอและในห้องตรวจโรคทั่วไปซึ่งเป็นห้องแอร์ ที่มีผู้ป่วยอื่นจะต้องเข้าไปตรวจต่ออีกเป็นจำนวนมาก

2. ผลลัพธ์ด้านผู้ให้บริการ

2.1 ผลลัพธ์ด้านผู้ให้บริการเชิงปริมาณ

ตารางที่ 2 ร้อยละของการปฏิบัติตามแผนภูมิขั้นตอนการบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (N=10)

	ร้อยละของการปฏิบัติ	ร้อยละของการไม่ปฏิบัติ
1.การใช้แบบ verbal screening 2 คำถาม	100	0
2.การใช้แบบคัดกรองวัณโรคปอด	100	0
3.การใส่ surgical maskให้ผู้ป่วยสงสัย TB	100	0
4.การใส่PPEและการล้างมือของบุคลากร	90	10.00
5.การแยกโซนผู้ป่วยที่แผนกผู้ป่วยนอก	80	20.00
6.การจัดที่นั่งผู้ป่วยระหว่างให้บริการ	90	10.00
7.การส่ง Investigate	100	0
8.การนัดตรวจเสมหะD2	100	0
9.การทำ DOT โดยเภสัชกร	100	0
10.การลงทะเบียนผู้ป่วยรายใหม่	100	0
11.การให้ความรู้หลังตรวจโดยพยาบาลคลินิก TB	100	0
การปฏิบัติกิจกรรมในภาพรวม	96.00	4.00

จากตารางที่ 2 พบว่า การปฏิบัติตามแผนภูมิระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติได้ถูกต้องที่ ร้อยละ 96.00 และปฏิบัติไม่ถูกต้องร้อยละ 4.00 ในส่วนการปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องได้มีการสะท้อนข้อมูลกลับไปให้ จนท.ที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องปรับปรุง

ตารางที่ 3 แสดงความคิดของบุคลากรต่อระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่

ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ) ความคิดเห็นพึงพอใจ	N = 35 พึงพอใจมากที่สุด	พึงพอใจมาก	พึงพอใจปานกลาง	พึงพอใจน้อย
เนื้อหามีความชัดเจน	2(5.7)	17(46.8)	16(45.7)	0
ความสะดวกในการนำไปใช้	3(8.6)	18(51.4)	12(34.3)	2(5.7)
ความเหมาะสมกับการปฏิบัติในหน่วยงาน	1(2.9)	19(54.3)	14(40.0)	1(2.9)
สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์จริง	2(5.7)	19(54.3)	12(34.3)	2(5.7)

จากตารางที่ 3 พบว่าความคิดเห็นต่อระบบบริการพยาบาลของบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ในภาพรวมด้านเนื้อหา มีความชัดเจนจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 46.80 ด้านความสะดวกในการนำไปใช้ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 ด้านความเหมาะสมกับการปฏิบัติในหน่วยงาน จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 54.30 และด้านสามารถนำไปใช้ได้ในสถานการณ์จริง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 54.30

ตารางที่ 4 สรุปความคิดเห็นรายด้านต่อระบบบริการของบุคลากรสุขภาพเกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	ร้อยละ
เนื้อหามีความชัดเจน	3.60	72.00
ความสะดวกในการนำไปใช้	3.63	72.60
ความเหมาะสมกับการปฏิบัติในหน่วยงาน	3.50	71.40
สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์จริง	3.60	72.00
ภาพรวมทุกด้าน	3.60	72.00

จากการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของบุคลากรสุขภาพต่อระบบบริการพยาบาลของบุคลากรสุขภาพเกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ในภาพรวมคิดด้านเนื้อหา มีความชัดเจน ร้อยละ 72.00 ด้านความสะดวกในการนำไปใช้ ร้อยละ 72.60 ด้านความเหมาะสมกับการปฏิบัติในหน่วยงาน ร้อยละ 71.40 และด้านสามารถนำไปใช้ได้ในสถานการณ์จริงร้อยละ 72.00

อภิปรายผล

ผู้ศึกษานำเสนอดังนี้

1) ระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน พบว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีการใช้หลักการส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพในการพัฒนาระบบทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาอุปสรรคและการจัดทำแผนภูมิขั้นตอนบริการและคู่มือการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจิรัชยา อินต๊ะบุญมา (2550) ว่าการพัฒนากระบวนการปฏิบัติการบริการผู้ป่วยวัณโรค โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้ให้บริการเกิดความตระหนักในการเป็นเจ้าของปัญหาและทราบถึงปัญหาในการทำงานของแต่ละฝ่ายเกิดความเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ อยู่บนพื้นฐานเชิงประจักษ์และสอดคล้องกับการศึกษาของธารารัตน์ สัจจาและกัลยาณี นาคฤทธิ์ (2555) ที่ใช้หลักการมีส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพในการพัฒนาระบบทุกขั้นตอน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาและมีแผนการดูแลผู้ป่วยวัณโรค มีการติดตามประเมินผลและนำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงระบบการดูแล

2) ด้านความพึงพอใจ ประสิทธิผลของการนำระบบไปใช้การปฏิบัติตามระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ของทีมสหวิชาชีพจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างบุคลากร 35 คน ที่ได้ทดลองใช้ระบบร้อยละ 72.00 มีความพึงพอใจเนื่องจากระบบถูกกำหนดขึ้นมาโดยทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ อีกทั้งระบบที่พัฒนาขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านและพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยค้นหาหลักฐานเชิงประจักษ์ ทำให้ผู้ปฏิบัติมั่นใจได้ว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธารารัตน์ สัจจาและกัลยาณี นาคฤทธิ์ (2555) พบว่าการพัฒนาระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคส่งผลให้เพิ่มความสำเร็จในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคมากขึ้น จากการศึกษาพบว่าการปฏิบัติตามระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติได้ถูกต้องที่ร้อยละ 96.00 และปฏิบัติไม่ถูกต้องร้อยละ 4.00 ความพึงพอใจของบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้องต่อระบบบริการพยาบาลในด้านเนื้อหา มีความชัดเจนจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 46.80 ด้านความสะดวกในการนำไปใช้ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 ด้านความเหมาะสมกับการปฏิบัติในหน่วยงาน จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 71.40 และด้านสามารถนำไปใช้ได้ในสถานการณ์จริง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 71.40 ความคิดเห็นรายด้านต่อระบบระบบบริการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ พบด้านเนื้อหามีความชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 72.00 ด้านความสะดวกในการนำไปใช้ 72.00 ด้านความเหมาะสมกับการปฏิบัติในหน่วยงานคิดเป็นร้อยละ 71.40 และด้านสามารถนำไปปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริง คิดเป็นร้อยละ 72.00

เอกสารอ้างอิง

จิรัชยา อินต๊ะบุญมา. (2550). การพัฒนาแนวทางปฏิบัติการให้บริการผู้ป่วยวัณโรคโรงพยาบาลเชียงดาว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน. (2561). สถิติผู้ป่วยวัณโรค. สกลนคร: โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร. (2561). สถิติผู้ป่วยวัณโรค. สกลนคร: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร.

สำนักวัณโรคกรมควบคุมโรค, กระทรวงสาธารณสุข. (2560). การคัดกรองเพื่อค้นหาวัณโรคและวัณโรคดื้อยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.

————. (2561). แนวทางการควบคุมวัณโรคประเทศไทย พ.ศ.2561. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.

————. (2560). แผนยุทธศาสตร์วัณโรคระดับชาติ พ.ศ.2560-2564. เอกสารแผนยุทธศาสตร์วัณโรคระดับชาติ.

ธารารัตน์ สัจจาและกัลยาณี นาคฤทธิ์. (2555). การพัฒนาระบบบริการผู้ป่วยวัณโรคโรงพยาบาลระนอง. วารสารกองการพยาบาล, 39(2): 22 – 36.